

Stromy

*Být jako on, nemyslet na dějiny.
Být jako on, jen vrstvat do krajiny.
Prorůstat zem a do hlubin se nořit.
Dát travě stín a své nebe si stvořit.*

*Tam v korunách se člověku dech zatají.
Tam v korunách se člověk a strom potkají.
Tam v korunách má člověk nebe na dosah.
Tam v korunách, tam člověk ztrácí z času strach.*

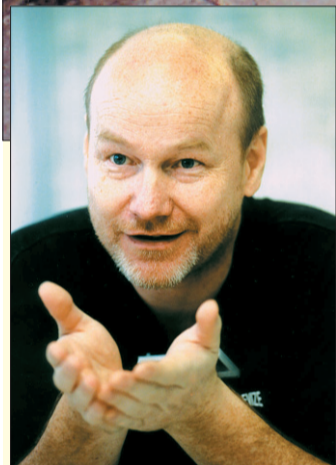
*Člověk a strom, dvě bytosti, dva světy.
Člověk a strom, dvě rozdílné paměti.
Mohutný kmen je pevnost proti času.
Obejmi jej a strom ti dá svou spásu.*

(Úryvek z úvodní písně - text a hudba Bedřich Ludvík)

si o patos

Netolický rodák kameraman Josef Nekvasil a Bedřich Ludvík před vrtulníkem, který obletěl všechny památné stromy. V cyklu se jich objevilo kolem sto třiceti. Foto archiv Bedřicha Ludvíka.

Takto mohli diváci tvůrčí štáb vidět nejčastěji - auto České televize a za ním vysokozdvizná plošina.

Bedřich Ludvík - v pracovní době dramaturg hrané tvorby České televize, o dovolené naivní a žasnoucí dokumentarista. Foto archiv České televize.

řekly samy

■ STANISLAVA NERADOVÁ

Když mělo letos v lednu premiéru televizní putování po památných stromech, první díl cyklu pojmenovaného Paměť stromů se toho dne stal druhým nejsledovanějším pořadem prvního programu.

"Převálcoval i komedii s Viktorem Preissem. Zdá se, že je dost lidí, kteří se nechťejí otupovat násilím a zlem, kteří nepotřebují litry krve a slz, kteří ještě dokáží myslet, žasnout, radovat se, dokáží spočinout a usebrat se," vysvětluje příznivý přijetí tohoto dokumentárního cyklu jeho režisér Bedřich Ludvík. Už předchází jeho počín o rozhlednách "Rozhlédni se, člověče" (nyní potřeptí reprizovaný) přivábil k obrazovce v podvečerní čas řadu televizních diváků.

Dva díly z Paměti stromů uvede příští týden v úterý od 15.30 hodin českobudějovické kino Kotva v rámci mezinárodního soutěžního festivalu Ekofilim 2003, kde režisér Bedřich Ludvík přiblíží natáčení, představí stejnojmennou knihu a zazpívá nejen úvodní píseň ke svým dokumentárním cyklům.

Proč dramaturg hrané tvorby České televize začne z něčeho nic točit dokumentární cykly?

Musím prozradit jednu pikantnost: v pracovní době jsem dramaturgem hrané tvorby a o dovolené jsem naivním a žasnoucím dokumentaristou. Oba mě cykly vznikly totiž o mých dovolených. V případě Paměti stromů natáčení probíhalo jako orientační závod. Denně 450 až 500 km přejezdů od stromu ke stromu, v devět do hotelu a ráno v sedm zase dál. Až jsem se bál, že ten chvat bude na "Stromech" vidět. Čtrnáct dnů s kameramanem Josefem Nekvasilem, jihočeským rodákem z Netolic.

Co jste si pomyslel, když jste se těm památným stromům díval do "očí"?

To je přesné. Já totiž přesně na to myslel, když jsem se občas, spolu s kamerou, zvedal na těch vysokozdvizných plošinách podél korun památných stromů, a cítil jsem, že je to ode mne jistá drzost a že si koleduju. Už při psaní scénářů, když mě napadl ten překlopující slogan: Stromy se na nás dívají, tak mě zamrazilo. A mrazil mě vlastně dodnes, když mívám nějaký strom a pomyslí si, že se na mě fakt třeba dívá. Někdo potřebuje ke změně vědomí drogu, mě stačí stromy.

Jsou to němi svědci naší minulosti?

Určitě. To je nepopiratelné. Stromy pamatují mnohem víc než my a tenhle aspekt, ta jejich dlouhověkost nesrovnatelná s věkem člověka, mě taky trvale pronásleduje. My jsme asi dosáhli vyššího stupně vývoje, ale platíme za to svou krátkověkostí a hlavně krátkou pamětí, díky níž jsme, jako lidstvo, nuceni prožívat své omyly stále dokola. Stromy nekomunikují, mlčí, nepohybují se, zdánlivě jsou na tom mnohem hůř než my a přitom: žijí desetkrát déle než my! Něco za něco. Když o tom tak přemýšlím, možná bych byl radši strom. A taky jim určitě jednou budu! Protože je to smrt a obrácení v prach a z našich těl, ať chceme nebo ne, stejně jednou vyroste stromy! Už se na to těším.

Začal jste se více zajímat o dendrologii?

O nauce o stromech vím opravdu jen velmi málo. Ale poznal jsem řadu zajímavých lidí a institucí, které se stromy zabývají. V Průhonické dendrologické zahradě např. pěstují z odnoží památných stromů mladé stromky. To jsem netušil. Kapitoulou samou pro sebe bylo pro mne setkání a natáčení s panem docentem Václavem Větvíčkou, ředitelem Botanické zahrady Karlovy univerzity. Potřeboval jsem tak tři minuty a nakonec ho točil snad hodinu. Je to člověk, který má znalosti a umí je sdělit. A ta láska a vnímavost k jazyku! To není, jako když si pustíte komerční rádio a odtud na vás tečou splašky!

Zatímco strom naroste sám, rozhlednu musí někdo postavit. Vznikaly vždy z touhy vidět dál?

Určitě. Jinak to nemohlo být. Jo, postavit rozhlednu, to bych chtěl. Hrozně obdivuju lidi, co něco takového dokázali. A je to na nich vidět. Pár jich osobně znám a rád se pohybuji v jejich přítomnosti. Ale i strom je svého druhu rozhledna, jen si vzpomeňte na pohádku o perníkové chaloupce a na Jenička a Mařenku. Myslel jsem si, že s panem

Munzarem budeme daleko víc lézt do korun stromů, že budeme evokovat to klukovství v nás. Ale "paměť stromů" je jiná, nedovolila nám to. Chtěla jistou vážnost až patos. Právě ten patos, který řadu diváků od cyklu lehce odradil. Skoda. Ti vnímavější ho vzali. Nebyl to můj záměr, stromy si o patos řekly samy. V tom mohutném a dlouhověkém světě stromů není patos nic zvláštního. To jen nás, zaprděné Čechy, patos děsí a popuzuje. Velké národy dovedou být ukrutně patetické. Třeba se to našim vstupem do Evropy zlomí.

V obou dokumentech - o rozhlednách i stromech - je řada leteckých záběrů. Jak naše republika vypadá z výšky?

Nádherně. Létání vrtulníkem nad naší republikou bych zavedl povinně. A nebo jako dar třeba k padesátinám. Každý občan by měl znát svou zem a na první pohled hlásit, co pod sebou vidí. Dodnes, když si večer lehnu a zavřu oči a mám chuť si zalézt nad republikou, tak létám. Mám fotografickou paměť a mám tu zem celou uloženou v hlavě. Ona je hrozně malá, malinká. A tak nádherně různorodá! Fascinující je rovina Hané i Labské pískovce Českého Švýcarska. Úžasné je Lipno, ta lesklá rovina vody vysoko v horách. Oblast Vysociny je úplně erotická. Je to prostě nádherná a já se stydím, že tuhle možnost opravdu nemá každý. Rozhodně by to byla lepší investice než 10 miliard za Novu.

K oběma cyklům jste složili úvodní píseň. Rodí se poetický text snadno?

S těmi písničkami je to vyprávění na dlouhé lokte. Rodí se snadno, jak kdy. Pravda je, že když se nerodí snadno, znejistím a začnu to považovat za znamení. Zrovna nedávno jsem podával námět na cyklus s doktorem Grygarem na putování po slavných i zapomenutých hvězdárnách. No a písnička, která u mne pravidelně bývá součástí námětu, nikde. Už jsem to chtěl vzdát, už jsem sahal po slavné Smetanově písni Kde jsi, hvězdo má, když to přišlo. Na začátku citát z Kanta: Hvězdné nebe nade mnou a mravní zákon ve mně. Dvě věci mě zachránil, až zeptá se Bůh jmeně: "Díval jsi se na hvězdy ve dne ba i v noci? Potom tedy dobře víš, že tě mají v moci."

Skládám písničky od roku 1968, kdy k nám vtrhli Rusové, a mám v tom už jistou praxi. Ale mám resty. Třeba píseň k cyklu o dřevěných kostelcích "Dřevěná víra" mě ne a ne napadnout už léta!

Vzpomenete si někdy v běžném životě na váš slogan "Stromy se na nás dívají"?

Je to opravdu můj slogan. A vzpomenu si na něj zejména proto, že se tak jmenuje kniha, kterou jsme s Marií Hruškovou a panem Turkem před nedávnem vydali v plzeňském nakladatelství Fraus. Mám ji položenou doma na stole a je to zase úplně jiný zážitek než si pustit Paměť stromů na video, vzít tuhle knihu do ruky, zalistovat si v ní, připomenout si některé stromy, pokochat se nádhernými fotografiemi. Je to legrační, když to řeknu zrovna já, zaměstnanec televize, ale nad knihu není. Možná i proto, že k jejímu vnímání nepotřebujete žádný zprostředkující přístroj, že si stačí jenom najít čas, zklidnit se a číst. Celé to probíhá v tichu a ve vaší hlavě. Nikoho neobtěžujete. Propadáte se do knihy jako do propasti. Kniha vás vucucává jako trychtýř. Opravdu slast!

Jaký je podle vás vztah lidí ke stromům?

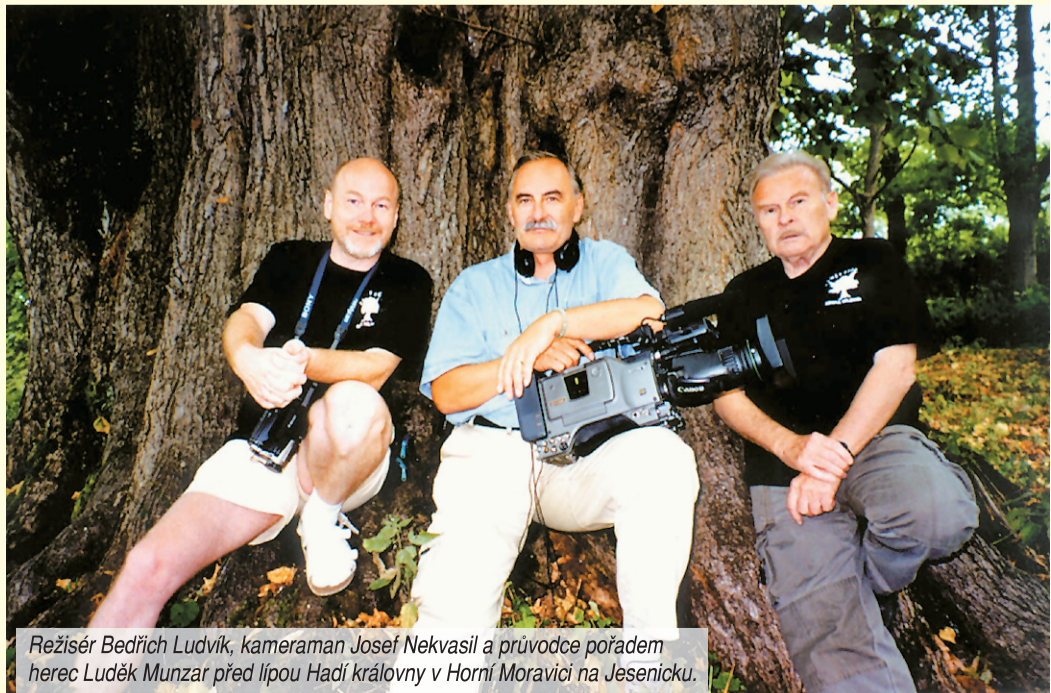
Z diváckých dopisů na cyklus Paměť stromů bych soudil, že naopak. Je zde ohromná lidská citlivost, o kterou nikdo nestojí a která se na vás vyhrne, když rozzevčíte její strunu. Je to někdy až k nesnesení a zahanbení. Občas jsem se zastýděl, že nemohu víc, když jsem četl dopisy plné osamění a lidské bolesti. Jen co lidí, mužů i žen, mi poslalo své

básně o stromech!

A co vám psali kromě veršů?

Ohlasy byly a jsou ohromné. Dopisy byla kila a ještě víc mailů. Já, který jako dramaturg hrané tvorby jsem zvyklý sklídat za každý televizní film maximálně pár sprostých anonymů, se nemohu té divácké přízně a ohlasů nabažít. Zdá se mi, že jsem tím patosem a sentimentem odkryl něco, co lidem scházelo, co silně potřebovali a co když dostali, tak je to úplně nadzvedlo a otevřelo. Je to místy až k neunesení (to když mi píšou lidé dlouhodobě nemocní, staří či umírající) a já se trochu lekám, ale vím, že jsem povídáním o rozhlednách a stromech nemohl způsobit nic zlého. Snažím se

mít čisté svědomí i jako ten dramaturg hrané tvorby, když dělám cyklus Obětí, v němž nehrají hlavní roli zločinci a hovníčky, ale obyčejní lidé postižení obyčejným zločinem. Já mám totiž z televize jako z média občas docela strach. Všiml jsem si, že když se na ni někdy celá rodina dívá třeba celou neděli, má to na nás devastující vliv. Zejména ono všudypřítomné násilí. Jsou hodiny, kdy můžete přepínat z programu na program a slyšíte jenom střelbu a skřípění pneumatik. A já v tom médiu pracuji! Modlím se a doufám, že mě snad z té mé "spolučasti na vraždě národní inteligence" ty mé rozhledny a stromy vykoupi!

Režisér Bedřich Ludvík, kameraman Josef Nekvasil a průvodce pořadem herec Luděk Munzar před lipou Hadí královny v Horní Moravici na Jesenícku.